

Tijdens de woningbouw worden zo veel mogelijk bomen gespaard. Het ensemble aan bomen dat behouden blijft, roept een bosfeer op. Daarom staan sommige bomen op onverwachte plekken, dichtbij de huizen bijvoorbeeld of midden op een parkeerplaats.

Bij de situering van de huizen is gebruikgemaakt van de bestaande hoogteverschillen. Voor de wandelpaden is leemhoudend grindzand toegepast.

Landschapsarchitect Paul Kersten, landschapsontwerper Mieke van der Arend en stedenbouwkundige Jakob Grambow van wUrck.
www.wurck.nl

De natuur tot aan je voordeur

Voorheen vormde de hoogbouw van Kerckebosch in Zeist een barrière tussen het natuurlijke bos enerzijds en het culturele binnenbos anderzijds. Nu de wijk grondig wordt vernieuwd, zijn de twee bostypen met elkaar verbonden: zodra de bewoners hun voordeur uitstappen, staan ze in de natuur. De wijk won er de Falco Award voor beste Openbare Ruimte van Nederland mee.

Tekst Miranda Vrolijk | Beeld JDFV

„Het bos van het Utrechts Landschap hebben we in Kerckebosch naar binnen laten stromen”, zegt landschapsarchitect Paul Kersten in zijn kantoor aan de Sluisjesdijk in Rotterdam. Staand voor de projecttekening vertelt hij hoe de wijk er voor de grootscheepse herstructurering uitzag. Voorheen stonden er flats in een L-vorm, ten zuiden en oosten daarvan ligt het bos van landgoed Heidestein waarvan het Utrechts Landschap eigenaar is, ten noorden en oosten het zogenoemde binnenbos. De hoogbouw vormde als het ware een barrière tussen het natuurlijke en het cultuurbos.

In het nieuwe stedenbouwkundige plan dat door bureau wUrck van Kersten is uitgewerkt, is de wijk verdeeld in zes woonbuurten, de zogenoemde scheggen. Daartussen liggen grote groengebieden met bos en heide, die aansluiten op het

gebied van het Utrechts Landschap. Die is sinds juni 2015 eigenaar van deze grond. Daarover schrijft de terreinbeheerder op zijn website dat 'het de eerste keer is dat het Landschap een gebied midden in een woonwijk gaat beheren'.

Een uniek gebied dus waarbij de bewoners meteen bij het naar buiten stappen in de natuur staan. De namen van de woonbuurten – Stuifduinen, Op de Hei en De Bosrand – typeren letterlijk waarmee de buurt zich onderscheidt. En wie denkt dat dit alleen voor de beter bemiddelden bereikbaar is, heeft het mis: in Kerckebosch verrijzen allerlei soorten woningen, zowel sociale woningbouw als zelfgebouwde huizen op vrije kavels. Met de verkoop van die laatste wordt de sloop en de nieuwbouw van de eerste gefinancierd. Inmiddels is ruim de helft van de woonwijk gerealiseerd. In totaal verrijzen

er achthonderd tot duizend huur- en koopwoningen.

Sinds 2010 is wUrck, een bureau voor architectuur, stedenbouw en landschap, in opdracht van de wijkontwikkelingsmaatschappij (WOM, zie kader) bij het project betrokken. Het bureau is verkozen uit vijf bureaus om het masterplan van BDP.Khandekar verder uit te werken in een stedenbouwkundig ontwerp. Ook de inrichting van de openbare ruimte en de deelgebieden kwam voor rekening van wUrck, evenals de technische uitwerking. Het bureau voert ook de esthetische regie over de uitvoering.

Het wonen in de natuur is voor het team van Kersten bij alle ontwerpkeuzen de leidraad geweest. Een voorbeeld is het parkeren bij de appartementencomplexen. „Bewoners moeten thuiskomen in een bos en niet in een donkere bak.” >

Daarom is niet gekozen om onder de gebouwen te parkeren maar om verdiepte parkeerplaatsen naast de appartementencomplexen aan te leggen. Die zijn uitgevoerd met natuurlijke materialen, zo zijn de keerwanden gemaakt van BioBlocks, geperste kraggen uit natuurgebied de Weerribben-Wieden, afgewerkt met een cortenstalen plaat. Op de parkeerplaatsen zelf is ruimte gemaakt om bomen aan te planten om de bossfeer verder te versterken. Omdat de parkeerplaatsen verdiept liggen – hier mogelijk vanwege de hoge grondwaterstand – zijn ze grotendeels aan het oog onttrokken.

Het inpassen van die verdiepte bakken was een ingewikkelde klus voor wUrck. Dit geldt eveneens voor het situeren van de woningen. De ontwerpers hebben ervoor gekozen om de bestaande hoogteverschillen van het stuifduinenlandschap te versterken. En niet alles voor de bouw te egaliseren, wat veel makkelijker is. De woningen zijn zo geplaatst dat er voor de entrees en het afschot gebruik wordt gemaakt van de natuurlijke hellingen. „We hebben de hoogteverschillen juist benut,

waardoor het natuurlijke karakter wordt versterkt”, zegt Kersten.

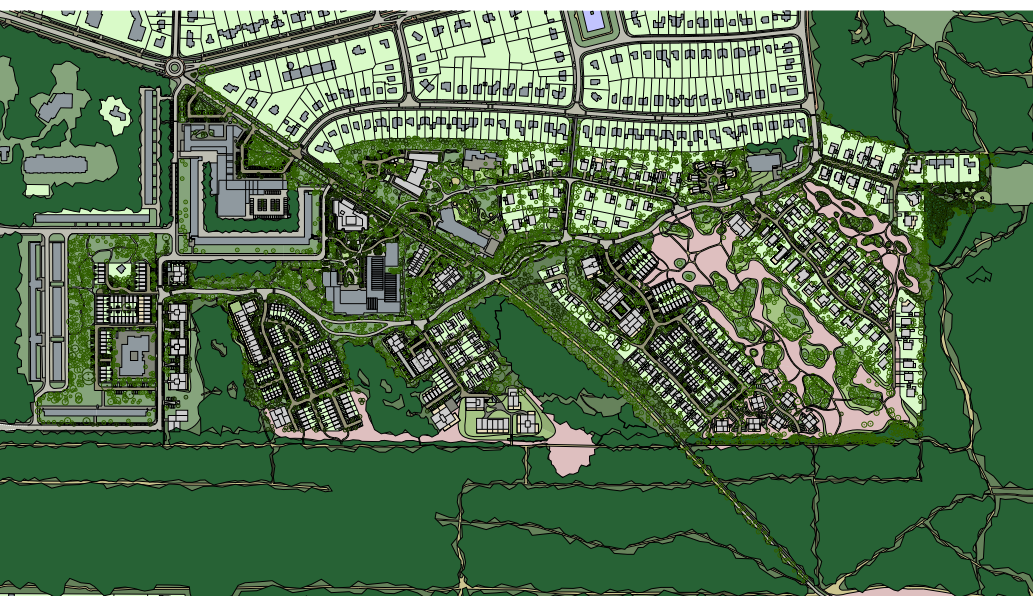
Organische vormtaal

Dit voegen naar het landschap heeft geresulteerd in een organische vormtaal. Dit is ook terug te zien aan de hoofdontsluitingsweg, de Kerckeboschlaan. Omdat zo veel mogelijk bomen zijn gespaard, slingert de laan zich nu een weg door het bos. Ook bij de situering van de woningen was het uitgangspunt om zo veel mogelijk bomen te behouden. Kersten benadrukt wel dat vooral is gekeken naar het ensemble dat de bomen zouden vormen en niet zozeer naar iedere boom apart. „Het ging erom dicht bij de woningen een bosgevoel te creëren.”

Het kappen van bomen leverde – uiteraard – discussie op. „Je bouwt toch in een bestaand bos.” De bewoners, maar ook Stichting Milieuzorg Zeist, waren het lang niet met alle beslissingen eens. Bureau wUrck is voortdurend met hen in gesprek gegaan. „Dat kost heel veel tijd, maar levert veel op.” Met Milieuzorg is de uiteindelijke bomenkap afgestemd. „Ons

uitgangspunt hierbij was niet hoe we de bezwaren van tafel zouden krijgen, maar hoe we de verschillende wensen zouden kunnen inpassen.” Dat het Utrechts Landschap ook geswitcht is van bezaarmer tot eigenaar en beheerder van het gebied, illustreert dat de aanpak van wUrck heeft geloofd. De gekapte bomen hebben een tweede leven in de wijk gekregen in de vorm van antiparkeerballen, fietsbeugels en speeltoestellen.

De invloed van de bewoners – geïnventariseerd tijdens door de WOM georganiseerde informatieavonden – is volgens Kersten ook terug te zien aan de heidevelden. Daarvan zijn er nu meer dan in de oude situatie. „Een uitdrukkelijke wens van de bewoners.” Voor de aanleg van de heide heeft wUrck zich laten adviseren door ecooloog Ronald Goderie. Die heeft ook onderzocht of de heide door schapen beheerd zou kunnen worden. Om heidevelden te ontwikkelen, is het bos afgeplagd. Op de kale plekken is maaisel uit andere heidegebieden toegepast. Het Utrechts Landschap gaat de heide met schapen beheren. <

Kerckebosch

Locatie Zeist

Opdrachtgever

Wijkontwikkelingsmaatschappij (WOM), bestaande uit gemeente Zeist en woningcorporatie Seyster Veste

Projectdirecteur Evert-Jan Roelofsen

Masterplan BDP.Khandekar

Stedenbouwkundig plan en ontwerp buitenruimte wUrck in Rotterdam

Ecologisch adviseur Goderie Ecologisch

Advies in Nijmegen

Aanleg Compeer in Halfweg

Aanleg groen Flora Nova in Ophemert

Beheer groene scheggen Utrechts Landschap

Beheer woonstraten gemeente Zeist en VVE's

Bomen Eik, berk, den

Heesters Rhododendron, Amelanchier, Cytisus

Vaste planten Vinca, Hedera, heide, bosbes

Hotspot Energieplein Campus

Bekroond met Falco Award Beste Openbare Ruimte 2016

De keerwanden van de verdiepte parkeerplaatsen zijn gemaakt van BioBlocks, geperste kraggen uit natuurgebied de Weerribben-Wieden. Ze zijn afgewerkt met een cortenstalen plaat.

De parkeerplaatsen zijn verdiept aangelegd. Privé en openbaar lopen hier naadloos in elkaar over. „Het landschap komt de parkeerruimtes op, hoewel die privé-domein zijn, loopt de materialisering die in heel de wijk is toegepast gewoon door”, aldus Kersten.

Het Utrechts Landschap beheert de grote groengebieden tussen de woonscheggen. Voor de heide zet de beheerder schapen in. De bewoners van Op de Hei en Stuifduinen hoeven vanuit hun woning dus maar een paar meter te lopen om grazende heideschapen te zien.

wUrck heeft op verzoek van de bewoners een terughoudende verlichting richting het bos toegepast. Witte kapjes zijn gecombineerd met rode ledlampjes. De opletende kijker ziet er een verwijzing naar het bekende sprookje in. De straat- en troitvoerlichting is in één lantaarnpaal gecombineerd om zo min mogelijk kabels te hoeven toepassen.

Een hotspot in de wijk is het zogenoemde energieplein nabij het Christelijk College Zeist. Hier worden allerlei innovatieve technische snufjes uitgetoetst die wereldwijd uniek zijn. Bijvoorbeeld de plantbatterijen van Plant-e: in verhoogde bakken (100 m²) wekken waterplanten stroom op. Ook is een pannaveld aangelegd met tegels van Energy Floors, door beweging wekken ook deze stroom op.